

“EUSKARAREN BERRESKURATZEA” LIBURUA

Euskarak hezkuntzan muturra sartu zuenekoa

Hezkuntzak egunerorako hainbat konpetentzia eskaintzeaz gain, bestelako funtzioak bete ditzake, galtzeko bidean dagoen hizkuntza berreskuratzeko tresna izatea, adibidez. Hala dio Garabide Elkarteak *Euskararen Berreskuratzea* bilduman argitaratutako liburuxka berriak.

| IURE EIZAGIRRE |

HIZKUNTZEN biziberritzearen alde lan egiten duen Garabide Elkartea duela laupabost urte hasi zen *Euskararen Berreskuratzea* bilduma argitaratzen. Azken 50 urtetan euskara bultzatzeko egindako lana jasotzea du helburu, hizkuntza gutxitudun beste komunitate batzuei lagungarri izan dakiekeelakoan. Alberto Barandiaran bildumaren koordinatzailearen esanetan, “gure esperientziaren berri eman nahi dugu, asmoa ez da beste toki batzuetan gauzak nola egin behar diren esatea”.

Aurreko lanetan euskara berreskuratzeko gakoak, euskararen estandarizazioa eta hedabideak izan dituzte hizpide. Laugarren honetan, *Euskararen Berreskuratzea IV: Hezkuntza* liburu eta DVDan –ARGIAk egin du azken hori–, irakaskuntza da gaia, administrazioarekin eta hedabideekin batera, hizkuntza biziberritzeko hiru oinarrietako bat dela uste baitute.

Maiz hizkuntzak baztertzeko tresna gisa erabili izan dira eskolak. Europan edo Mendebaldeko zibilizazioetan, gutxiengoaren hezkuntza estatuaren batasunerako traba dela uste izan da, estatuak hizkuntza nagusia irakatsi dute zentroetan, eta komunitate elebidunak edo hizkuntza gutxitudunak elebakartasunera bultzatu dituzte.

Gurean, ikastolak ardatz

Euskal Herrian hezkuntza gauza ugariaren abiapuntu izan da. 1960ko hamarkadan hasi ziren ikastolak sor-

MYRIAM GARTZIA

Argazkian, Amurrioko Aresketa Ikastolako haurrak 1996ko *Araba Euskaraz iragartzen*.

tzen eta haien atzean zegoen gogoe-ta zen euskararen galerari galga jarri eta berreskurapena lantzen hasteko-tan, ezinbestekoa zela irakaskuntzan sartzea. Barandiaranen ustez, "hezkuntza oso lotuta dago transmisioa-rekin, hizkuntzaren sendotzearekin, estandarizazioarekin, prestigioa-rekin, kulturizazioarekin. Ondorioz, ezinbestekoa ikusten zen euskara irakaskuntzan sartzea".

Klandestinitatean sortuak, transmisioa ziurtatzeko baliabide gisa eratu ziren ikastolak. Lokal hutse-tan biltzen ziren ikasleak, materialik eta formakuntzarik gabeko irakas-leekin. Francoren diktadurak ezarri-tako irakaskuntza zurrunarekin edo ordena erlijiosoeekin zerikusirik ez zuen hezkuntza bultzatu nahi zuten gurasoek. Ondorioz, sentiberatasun ezberdinetako jendea erakarri zuten ikastolek. Auzolana zuten oinarri eta herri edo auzo berean euskaraz ikasi nahi zuten seme-alaben guraso taldeak batuta, lokala alokatzen zuten. Gero bilatzen zuten irakas-lea. Euren hileroko kuotarekin edo antolatutako ekitaldietan ateratako-arekin ordaintzen zituzten gastuak. Gurasoek zeresana izan zuten hezi-ke-tan, materiala eta irakasleak auke-ratzeko garaian, esaterako.

Hirietan hedatu ziren ikastolak eta euskararen alde zeuden gaztela-niadun familia askotako haurrak joaten hasi ziren. Bi abiadurako ira-kaskuntza eragin zuen horrek, etxean gaztelaniaz ziharduten umeek ezin zutelako euskara haur euskaldunek bezala ikasi.

Ikastolen garapenak aurrerapau-soak ematera behartu zituen era-kunde publikoak. 1983ko Parla-mentuko legeak EAEko haurrei euskaraz eta gaztelaniaz ikasteko eskubidea bermatu behar zitzaie-la onartu, eta hizkuntza ereduak ezarri zituen: A, B eta D.

Nafarroan 1986ko Euskararen Legeak eman zuen eskola publikoe-tan euskarazko irakaskuntza ezar-tzeko bultzada, baina lurraldea hiru zonalde-tan banatuta dago eta egun oraindik, bakoitzak bere hezkuntza politika du. Iparraldean, berriz, ikastolak dira euskaraz ikasteko ia aukera bakarra.

Hezkuntzan administrazioa pauso bat atzerago ibili izan dela

aitortu du Barandiaranek: "Hemen herri ekimenak abiatu eta eman ditu lehen urratsak eta mugimendu hori gabe, hau da, herri kontzientzia eta bultzada gabe, nekez berreskuratu daiteke hizkuntza. Administrazioa-ren laguntza ezinbestekoa da horrek arrakasta izan dezan baina haren bultzadarekin bakarrik, ez luke arra-kastarik izango. Beraz, bien arteko batuketa behar da".

Murgilketa sistema, euskalduntzeko tresna

Euskal Herriko ikastoletan zein ikastetxe publikoetan murgilketa sistema gailendu da azken urteetan. Eredu horrekin, haurrak etxeko hizkuntzan eskolatu beharrean, bigarren hizkuntzan matrikulatzen dituzte eta etxeko hizkuntza irakas-gai gisa dute. "Euskara oso eremu gutxitan da nagusi Euskal Herrian eta irakaskuntzara heltzen diren haur askok gaztelania dute lehen hizkuntza. Gure kasuan, frogatuta dago murgilketa eredu-a dela euskal-duntzen duen bakarra. Murgilketa sistemak hizkuntza prestigiatu egi-ten du, ez du bigarren mailako hiz-kuntzat hartzen eta horri esker, ikasleek nahiko konpetentzia lor-tzen dute hizkuntza erabiltzeko, eta ez eskolan bakarrik", azaldu du Barandiaranek.

Eskola bat eratzean curriculuma erabakitzea izan ohi da lehen urratsetako bat. Gurean alderantziz egin zen, euskararen galera etetea baitzen lehentasuna

Hala ere, badira derrigorrezko heziketa amaituta, euskaraz aritzeko nahikoa gaitasun ez duten gazteak. "Hori da gure arazoetako bat. Horrek frogatzen du eskolak lagun-tzen duela euskara bereganatzen, baina berak bakarrik ezin duela dena egin", dio liburuaren egileak. Eragile askoren ustez, une honetan aldaketa garaian gaude, ikasle gehie-nek euskaraz ikasi ahal izatea ziurta-tuta, erabilerari begiratu eta euska-ratz bizi ahal izateko aukerak sortzeko garaia da.

Bi hizkuntza ikastea ahalbidetu ez ezik, hirugarrena ikasteko erraz-tasuna ematen du murgilketa siste-mak. Egun, ingelesa derrigorrezko ikasgaia da sare publiko osoan eta ordu kopurua eredu-en eta ikaste-txeen arabera aldatzen da. Ikasto-lek, aldiz, Eleanitz egitasmoa gara-tzen dute. Euskara lehentasun izanik, umeak 4 urterekin hasten dira ingelesa ikasten, adin horretan hizkuntzak bereganatzeko errazta-sun handiagoa dutelako.

Curriculum: zer erakutsi?

Hizkuntza eta nortasuna berresku-ratzeko ez da aski hezkuntza euska-raz izatea, erakusten denak eta ikus-puntuak ere garrantzia du. Gazteek 16 urterekin zein konpetentzia eta ezagutza izan eta zein balio eta jarrera lortu behar dituzten erabaki-tzean datza curriculumak. Eskola bat eratzean hori erabakitzea izan ohi da lehen urratsetako bat baina gurean prozesua alderantzizkoa izan zen, euskararen galera etetea baitzen lehentasuna.

Urteak igaro dira ikastolaren inguruko eragileak Euskal Curicu-lumaren alde lanean hasi zirenetik, eta euskal hezkuntzaren oinarrieta-ko bat bezala definitzen du Baran-diaranek: "Euskal Herrirako, Eus-kal Herri-rik eta Euskal Herrian

egindako curriculum-a transmititzeko eskola sortu behar da". Hala ere, Euskal Herriak banaketa administrazioaren arabe-rako curriculumak ditu: Nafarroan eta EAEn curriculumaren %55 Espainiako Gobernuak erabakitzen du eta %45 erkidego bakoitzeko

administrazioak; Iparraldean, berriz, Frantziako Estatuak zehaz-ten du osorik.

Duela gutxi izan da aurrerapau-sorik arlo horretan, izan ere, Eki proiektua garatu dute. Euskal Curri-culumak garatzeko 2013-2014 ikas-turterako ikasmateriala landu dute, oraingoz DBH1erako egokitua. Lanarekin jarraitu eta datozen urteetan gaine-rako mailetarako mate-rialak argitaratzea aurrei-kusten dute. ■

